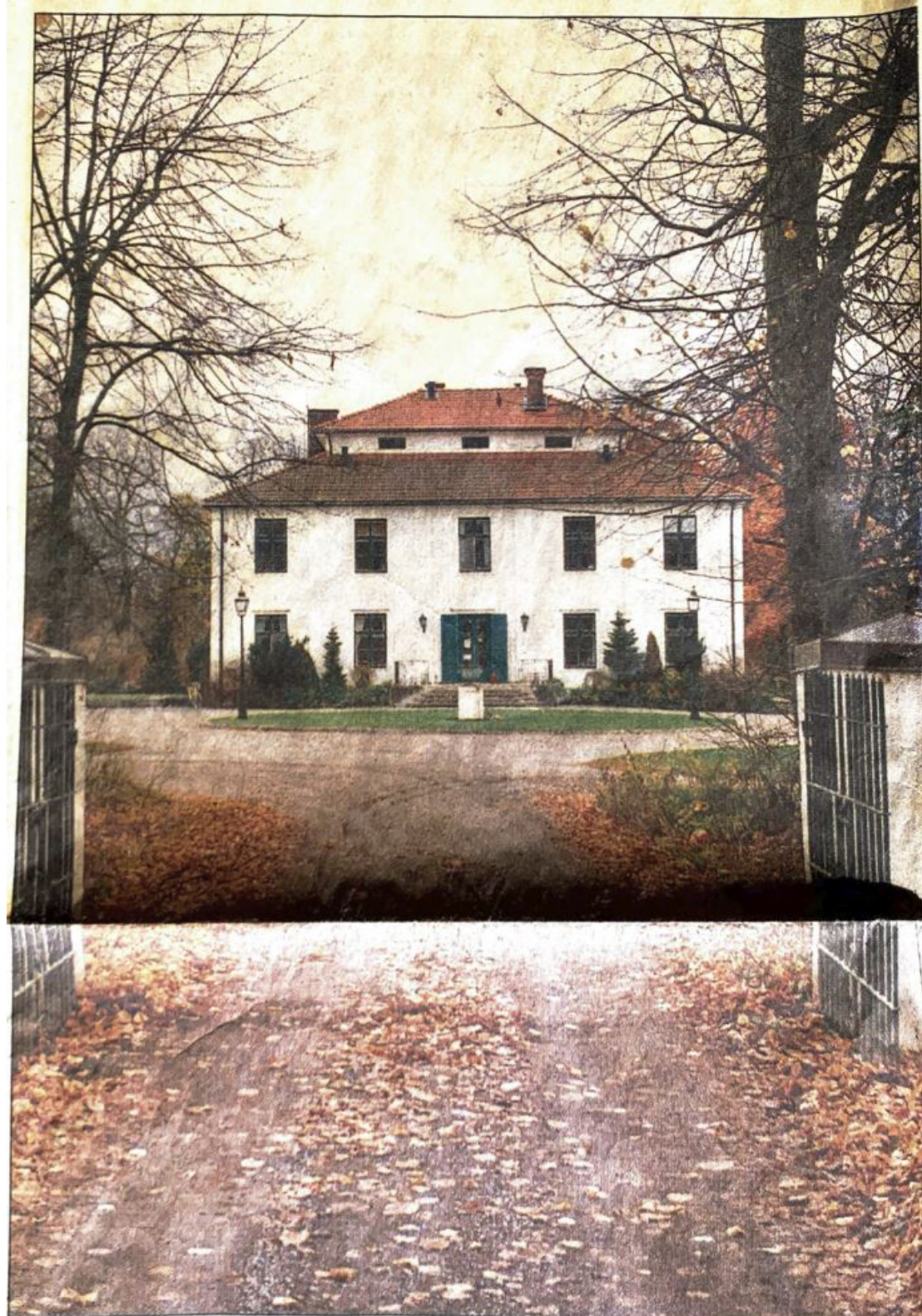

Förlorade Noor för

Karoline let är nu 75,8%

kärleken till Italien

"Han var en riktig slarver, den där Eugène Hermelin! Inte nog med att han ruinerat sig och dragit Noor under vanhävdslagen, han beröva också släktingarna ett anrikt fideikommiss. Nej, att en sån där bohemtyp skulle kunna förvalta Noor, det var egentligen ingen som trott!"

Eftervärldens dom över siste fideikommissarien på Noor, kaptenen vid Upplands infanteriregemente, baron Eugène Hermelin, blev hård. 1917 fick han lämna gård och grund. Noor gick under klubban och den släkt som förvaltat godset sedan 1761 fick lämna det. Ny ägare blev direktör Theodor Bernstone.

Det är naturligtvis svårt att så här trekvarts sekel senare ge en rättvisande bild av Eugène Hermelin. Men genom studier av böcker, gamla tidningsartiklar, berättelser om kvarlåtenskap och samtal med personer som på olika sätt har anknytning till släkt och gods kan bilden nyanseras. Och siste baron på Noor var en mycket intressant person.

Förnämsta gården

Egendomen Noor, söder om Knivsta samhälle, är den förnämsta av gårdarna runt sjön, med beteckningen slott. Huvudbyggnaden i karolinerstil uppfördes i slutet av 1600-talet på uppdrag av Karl XI:s ämbetsman och förtrogne, greve Nils Gyldenstolpe, som även lät anlägga en stor, praktfull trädgård och park.

Hela komplexet Noor finns avbildat i Erik Dahlbergs Suecia antiqua, en skrytvariant visserligen, men onckligen storslagen. Gyldenstolparna sålde Noor 1761 till riksrådet Carl Hermelin och då instiftades även fideikommisset, som omfattade rika inventarier.

1865 ärvdes Noor av Fredrik Hermelin och samma år, i hans andra gifte med Matilda Cronhielm, som blev en stor del av

mycket förnäm gudmor: Oskar I och drottning Josefins dotter Eugénie. Matilda Cronhielms väninna. Hon hedrade vänskapen genom att döpa sin son till Eugène.

I släkten Hermelin finns en starkt konstnärlig ådra och Eugènes anlag för teckning och målning visade sig tidigt, något som prinsessan Eugénie, själv talangfull målarinna, säkert uppskattade. Hon hade bl a skänkt en tavla till Matilda, en akvarell som fanns kvar på Noor ännu under Bernstones tid.

20 dalkullor

Noors omgivning var under Fredrik Hermelins tid extremt väl-skötta. Inte mindre än 20 dalkullor hyrdes in varje år för att underhålla park och trädgård och pedanteriet sträckte sig så långt att vägen till Knivsta kyrka krattades före kyrkobesöken. Det pyntades extra när prinsessan Eugénie skulle komma. Det sägs att hovdama inte ens vågade spotta körsbärskärnor på trädgårdsgångarna, så fint var det.

Ung Eugène blev officer och författarinnan Vivi Horn beskriver honom i en teckningsartikel som smärt, ljuslockig och med små mustascher över den välformade munnen. Klara, blå ögon hade han också, rena mansidealet, enligt Vivi Horn, som var 14 år när hon träffade den unga löjtnanten. Men hon beskriver honom också som tyst och tillbakadragen. Något som inte stämmer med bilden av Eugène bland officerskamraterna.

Glad och uppsluppen

I den glada kretsen på Polacksbacken i Uppsala och vid festerna på Noor syns en annan Eugène, en uppsluppen person som sjöng och diktade satiriska visor och fick smeknamnet Eugène te Noor, Eugène Tenor om man så vill.

1888 dog fadern och med båda föräldrarna på Knivsta kyrkogård fick Eugène, som 23-åring, fulla ansvaret för gården. För förvaltare och arrendatorer, utgårdar och torp, alla anställda — hela driften föll på en ung man, vars hög inte tycks ha legat åt det praktiskt-ekonomiska hållet.

Uppgiften som godsägare var ärvd, men det var också Hermelinarnas konstnärliga ådra, och det skulle visa sig vara en starkare drift.

Det ser dock ut som om Eugène ville försöka. Med kaptens grad tog han avsked från regementet för att ägna sig åt sin kära gård — att han verkligen älskade Noor finns det vittnesbörd om. Men han var som nämnts en originell typ med "oro i blodet". Han strövlade ofta omkring på ägorerna med sin tama räv och han badade i noret, än mellan Valloxen och Säbysjön, på ett sätt som sågs med undran. Eugène satt på åskanten i en korg-

Pampiga interiörer. Eugène Hermelins Noor var praktfullt inrett med många sköna konstföremål. Men baron började sälja...

stol utan sits och hällde vatten över sig med hjälp av hink och båtshake. Hans stora intresse var teckning och målning, han skrev charader och roliga djurdikter, men varken bild- eller diktarkonst visades utåt. Det var för eget behov eller familjens.

Älskade Italien

Kvinnor hörde aldrig till Eugène Hermelins böjelser, med ett undantag — La bella Italia. Och den passionen bidrog till att dra honom i fördärvet. Varje år när vintern närmade sig reste baron till Italien, till solen och värmen, vinet och vännerna, och inte minst de många motiv som alltid lockat konstnärer. Eugène var både skicklig och produktiv, det omvittnas av personer som sett kvarlåtenskapen.

Men för vistelserna i Italien krävdes pengar. Och det var där det gick snett för Eugène. Han

började sälja saker från Noor. Man kan tycka att godsets intäkter borde täcka kostnaderna, men i och med att baron själv var okunnig om en så stor gårds skötsel och därtill verkade sakna intresse, så slappnade förvaltare och arrendatorer av och möjligen blev också redovisningarna i underkant. Tiderna var dåliga och baron kan faktiskt ha blivit direkt lurad.

Att Eugène Hermelin sålde kontinuerligt är klart och att han avyttrade den magnifika Ehrenstrahlmålningen av Karl XI till häst, kungens gåva till vännen Nils Gyldenstolpe, är ställt utom tvivel och det var fideikommiss-egendom. Och mer försvann, även om en del ersattes med konstföremål från Italien.

Låg för fäfat

Hur mycket som såldes av fideikommiss-egendomen kan säkert det Hermelinska släktarkivet ge svar på, men det har UNT inte

haft tillgång till. Men det finns ett arv efter Matilda Cronhielm också och familjen hade säkert egna saker som kunde omsättas i pengar.

Men faktum kvarstår: vid tiden för första världskriget var Noor förfallet, åkrar låg för fäfat och godset kom under vanhävdslagen. 1917 fick Eugène Hermelin lämna sin gård. Han levde sina återstående år i Stockholm, där han dog 1925, ogift och barnlös. Det som blev kvar av Noor är ett penningfideikommiss, som förvaltas av släktingar.

INGA-LENA HELLBERG

FOTNOT: Källor till artiklarna om Noor: Svenska slott och herresäten, Vivi Horns artikel i Mjölkepropagandan: Den siste fideikommissarien till Noor, Ragnhild Sohler von Waldheim i tidskriften Hemkultur 1936: Ett hem genom sekler. Samtal med personer med anknytning till släkt och gods m m.

Gentleman. Baron Eugène Hermelin, här med sin tama räv, upplevdes som lite underlig. Ingen trodde riktigt på konstnärshohemen som godsägare.

Såldes ut. Tiderna blev dåliga och Eugènes resor till Italien kostade pengar. Förvaltare och personal började slarva, tet förföll. 1917 fick Eugène lämna slottet. 1925 dog han i Stockholm, barnlös och ogift.